NUORISOTUTKIMUSSEURA RY.
NUORISOTUTKIMUSVERKOSTO

Kirjallinen lausunto lakiovaliokunnan kuulemista varten kansalaisaloitteesta KAA 5/2021 ja lakialoitteesta 12/2019

Nuorisotutkimusseura 17.2.2022 /
Tomi Kiilakoski

Nuorisotutkimusseuran yleisnäkemys

Nuorisotutkimusseura pitää tärkeänä, että koulukiusaaminen ja kouluväkivalta tunnistetaan ongelmaksi, jota julkisen vallan on torjuttava mahdollisimman tehokkain keinoin. Kannatamme lämpimästi aloitteiden pyrkimystä luoda turvallisia ympäristöjä.
Sen sijaan emme kannata sitä, että asiaa käsiteltäisiin rikosoikeudellisen vastuun kysymyksenä eikä pedagogisena ja toimintakulttuuriin liittyvänä kysymyksenä.

Koulukiusaaminen ja kouluväkivalta ongelmana

- Kiusatuksi tulemisen kokemukset ovat erityisesti pitkään jatkuessaan ja/tai kasautuessaan (jolloin kiusaamista tapahtuu lapsen tai nuoren eri kasvuyhteisöissä) monin tavoin yksilön toimintaa haittaavia.
- Koulukiusaamisen ehkäisemiseksi on tehty systemaattisesti ja pitkäkestoisesti työtä. Yhdessä tämän kehityskulun kanssa nuorten rikoskäyttäytyminen ylipäätään on muuttunut.
- Nuorten rikosuhritutkimuksen mukaan (Kaakinen & Näsi 2021) koulukiusaamiseen osallistuneiden määrä viimeisen 12 kuukauden aikana aikavälillä 1995-2020 vertaillen on pudonnut huomattavasti.
- Perusopetuksen 8. ja 9. luokkalaisista kiusaamisen viimeisen viikon aikana osallistuneiden nuorten määrässä on merkittävää pudotusta. Vuoden 2021 kouluterveyskyselyssä luku on 2,8 prosenttia.

Koulukiusaaminen on ryhmäilmiö ja edellyttää laajoja toimenpiteitä

- Kiusaaminen ja kouluväkivalta ovat ryhmäilmiöitä, joihin vaikuttavat nuorten vapaa-aikana oppimat asiat, heidän keskinäiset suhteensa sekä viihtyminen ja motivaatio koulussa.
- Nuorisotutkimuksessa ja muussa nuoria koskevassa kriminologisessa tutkimuksessa on jo pitkään todettu, että iso osa nuorten väkivaltakäyttäytymisestä ja –kokemuksista ei tule aikuisten tietoon.
- Kouluterveyskyselyn mukaan 30 prosentissa tapauksissa yläkouluissa, joissa koulukiusaamisesta on kerrottu, se on joko jatkunut tai pahentunut. Tämä kertoo siitä, että kouluissa tarvitaan edelleen välineitä, joilla kiusaamiseen voidaan puuttua. Tässä on kyse toimintakulttuurista ja osaamisesta.
- Koulussa tapahtuva kiusaamisen tehokas ehkäisy pureutuu kiusaamisen juurisyihin. Tätä ei voida tehdä vain tarkastelemalla aikuisille näkyväksi tulevaa kiusaamista ja rankaisemalla yksilöitä heidän toimistaan. Olennaiset ratkaisut ovat pedagogisia ja toimintakulttuurisia, eivät rikosoikeudellisia.

Olemassa oleva lainsäädäntö ja ehdotetut uudistukset

- Näkemyksemme mukaan olemassa oleva lainsäädäntö jo tunnistaa aloitteissa kuvatut toiminnot rikoksiksi riittävällä tavalla.
- Lapsen oikeuksien komitea on korostanut, että 18 ikävuoteen asti henkilöt ovat oikeutettuja jatkuvaan suojeluun kaikilta hyväksikäytön ja väkivallan muodoilta. Julkisen vallan on jatkuvasti pyrittävä edistämään turvallisia kasvuyhteisöjä. Komitean mukaan nuorisorikollisuuden ehkäisemisessä ”etusija tulisi antaa ehkäiseville politiikoille, joilla edistetään *kaikkien lasten* onnistunutta sosiaalistumista ja sopeutumista erityisesti perheen, yhteisön, vertaisryhmien, koulujen, ammatillisen koulutuksen ja työelämän sekä vapaaehtoisjärjestöjen avulla” (Yleiskommentti 10, kursiivi lisätty.)
- Tämän mukaisesti toivomme julkisen vallan edelleen edistävän mahdollisimman turvallisten, syrjimättömien ja väkivallattomien kasvuyhteisöjen, jollaisina myös kouluja ja oppilaitoksia pidämme, luomista. Olennaisena keinona tähän pidämme ensisijaisesti muita kuin nuoria mahdollisesti leimaavia uusia rikosnimikkeitä.